

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація. В умовах ринкової економіки надзвичайно гостро постає проблема зайнятості населення, оскільки циклічність її розвитку викликає безробіття і пов'язані з ним негативні соціальні та економічні наслідки. Тому все більшого значення набувають питання регулювання зайнятості населення. Зайнятість в її сучасному трактуванні – це система соціально-економічних відносин, які регулюють забезпечення економічно активного населення робочими місцями, форми його участі в суспільному виробництві та якість життя населення.

Ключові слова: зайнятість, принципи зайнятості, Законом України «Про зайнятість населення», зайняте населення.

Аннотація. В условиях рыночной экономики чрезвычайно остро стоит проблема занятости населения, поскольку цикличность ее развития вызывает безработицы и связанные с ним негативные социальные и экономические последствия. Поэтому все большее значение приобретают вопросы регулирования занятости населения. Занятость в ее современной трактовке - это система социально - экономических отношений, регулирующих обеспечение экономически активного населения рабочими местами, формы его участия в общественном производстве и качество жизни населения.

Основной фактор безработицы в экономически развитых странах - научно - технический прогресс и внедрение новых технологий в течение 90 - х годов заметного влияния на сокращение спроса на рабочую силу в Украине, как и в большинстве стран переходной экономики, не совершал. На сегодняшний день, проблема занятости - одна из самых актуальных проблем экономического развития и одна из важнейших, характеризующих общее состояние макроэкономики, дающих представление о эффективности. Эта проблема все еще остается открытой и нерешенной для украинского общества. Поэтому ее решение является одной из наиболее важных задач государства.

Annotation. In conditions of a market economy one of the main problems is a problem of employment, because its cyclic recurrence is the cause of unemployment and negative social and economic outcome. That is why increasingly important issues are questions of regulation of employment. Employment in its modern interpretation is a system of social and economic relations that regulates the ensuring of economically active population with work positions, forms of his participation in social production and quality of people's life.

The main factor of unemployment in developed countries is scientific - technical progress and implementation of new technologies during 90 - years with a significant impact on reducing the demand for labor in Ukraine, as in most countries with transitional economy, was not performed. Today the problem of employment is one of the most actual problems of economic development and one of the most important that characterizes the overall macroeconomy, giving an idea of its effectiveness. This problem is still open and unresolved for Ukrainian society. Therefore, solving it, is one of the most important tasks of the state.

Постановка проблеми. Основний фактор безробіття в економічно розвинених країнах - науково - технічний прогрес і впровадження нових технологій протягом 90- х років помітного впливу на скорочення попиту на робочу силу в Україні, як і в більшості країн перехідної економіки, не здійснював. На сьогоднішній день, проблема зайнятості - одна з найактуальніших проблем економічного розвитку і одна з найважливіших, що характеризують загальний стан макроэкономики, що дають уявлення про її ефективність. Ця проблема все ще залишається відкритою і невирішеною для українського суспільства. Тому її вирішення є однією з найбільш важливих завдань держави. [2].

Метою статті. Мета даної роботи - показати сутність зайнятості та проблеми її підвищення в сьогоденних умовах в Україні. З урахуванням специфіки даної теми можна освітити теоретичні питання сутності зайнятості, її основні принципи та проблеми її регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення теоретичних проблем зайнятості та внесли українські вчені А.Базиліук, А.Баланда, С.Бандур, Д.Богиня, В.Бородюк, В.Волик, Е.Лібанова, В.Мандибур, В.Онікієнко, В.Попович, Л.Ревенко, О.Турчинов, М.Шаленко, вчені країн СНД – А.Буніч, А.Нікіфорова, А.Шохін, О.Яковлев. В роботах зазначених авторів досліджуються зміни у системі від-

носин, що склалися при переході до ринкової економіки, констатуються негативні процеси у соціально-трудої сфері, розглядаються окремі аспекти вдосконалення діючого механізму регулювання ринку праці. При цьому висновки щодо причин, які обумовили деформації в суспільних відносинах, та напрямів їх подолання відрізняються неоднорідністю суджень, а інколи і їх полярністю[5].

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, існує нагальна потреба продовжити дослідження теоретичних і прикладних аспектів неформальної зайнятості. Необхідно розглядати цю проблему, виходячи з принципів системного підходу, враховуючи як особливості перехідного періоду, так і світові тенденції розвитку соціально-трудої відносин.

Зайнятість населення являє собою діяльність частини населення щодо створення суспільного продукту (національного доходу). Саме в цьому полягає її економічна сутність. Зайнятість населення — найбільш узагальнена характеристика економіки. Вона відбиває досягнутий рівень економічного розвитку, внесок живої праці в досягнення виробництва. Зайнятість об'єднує виробництво і споживання, а її структура визначає характер їхніх взаємозв'язків.

Соціальна сутність зайнятості відображає потребу людини в самовираженні, а також у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю.

Демографічна сутність зайнятості відображає взаємозалежність зайнятості з віково-статевими характеристиками населення, його структурою тощо.

Принципами зайнятості в ринкових умовах є:

право громадян розпоряджатися своєю здатністю до продуктивної і творчої праці. Тобто людина незалежно від статі, віку, національності має пріоритетне право брати або не брати участі в суспільній праці, самостійно вибирати для себе зручні режими праці і зайнятості. Роль суспільства полягає в створенні для всіх однакових умов щодо реалізації їхніх здібностей;

відповідальність держави за створення умов для реалізації права громадян на пра-

цю, сприяння розкриттю інтересів і потреб людини через свободу і добровільність вибору сфери суспільно корисної діяльності. Вплив держави на зайнятість має бути непрямим і ґрунтуватися переважно на заохочувальних і стимулюючих заходах, виявлятися в активній і заінтересованій участі суб'єктів (найманих працівників в особі своїх профспілок, роботодавців і уряду) соціально-трудої відносин у вирішенні питань розвитку зайнятості та її регулювання.

Реалізація цих принципів сприятиме активному впливу на стан зайнятості, поліпшенню всіх її якісних характеристик, таких як освітній, професійно-кваліфікаційний склад зайнятого населення, його галузева і демографічна структура, соціально-економічна мобільність, конкурентоспроможність тощо.

Відповідно до Міжнародного класифікатора статусу зайнятості (МКСЗ-93) виділяються шість груп зайнятого населення:

наймані працівники;
роботодавці;
особи, які працюють за свій рахунок;
члени виробничих кооперативів;
члени сім'ї, які допомагають у роботі;
працівники, які не класифікуються за статусом.

Згідно із законом України «Про зайнятість населення» до зайнятого населення належать громадяни нашої країни, які проживають на її території на законних підставах, а саме:

працюючі за наймом на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, у міжнародних та іноземних організаціях в Україні та за кордоном;

громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, включаючи підприємців, осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, творчою діяльністю, члени кооперативів, фермери та члени їхніх сімей, які беруть участь у виробництві;

вибрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, управління чи в суспільних об'єднаннях;

громадяни, які служать у Збройних силах, прикордонних, внутрішніх, залізничних вій-

ськах, органах національної безпеки та внутрішніх справ;

особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; які навчаються у денних загальноосвітніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах;

зайняті вихованням дітей, доглядом за хворими, інвалідами та громадянами похилого віку;

працюючі громадяни інших держав, які тимчасово перебувають в Україні і виконують функції, не пов'язані із забезпеченням діяльності посольств і місій[1].

Важливою проблемою економічної науки, ключовим завданням соціально-економічної політики держави є досягнення повної й ефективної зайнятості.

У сучасній економічній теорії і практиці під повною зайнятістю розуміють такий стан економіки, за якого всі бажаючі працювати мають роботу з оплатою на рівні реальної зарплати, що склалася на даний час.

Отже, повна зайнятість означає відповідність попиту на економічно доцільні робочі місця пропозиції робочої сили. Така збалансованість дає змогу забезпечити високі результати в масштабі всієї економіки, оскільки вони ґрунтуються на науково-технічних досягненнях, високій продуктивності праці.

В умовах соціально орієнтованої економіки повна зайнятість може бути ефективною, якщо вона забезпечує достойний дохід, здоров'я, підвищення освітнього і професійного рівня кожного члена суспільства на основі зростання суспільної продуктивності праці.

В Україні спостерігається скорочення працюючих наприкінці 2012 р. економічно активне населення склало 73 % (72,7 % у 2011 р.), тобто це громадяни, що забезпечують пропозицію робочої сили. Серед чоловіків економічно активне населення становить 71,3 % (74,8 % у 2011 р.), серед жінок - 58,76% (58,1 % у 2011 р.).

Так, до кінця 2012 р. в Україні рівень безробіття склав 8,1 % (8,6 % у 2007 р.), відповідно рівень зайнятості – 67,1% (66,5 % у 2007 р.).

Висновки. Отже, можна сказати, що у сучасних умовах вихідним постулатом стратегії зайнятості в українському суспільстві має стати принцип досягнення та підтримки ефективної зайнятості, що допускає безробіття в соціально прийнятних межах. Реалізації цього принципу може сприяти оптимальне поєднання економічної ефективності і соціальних результатів, яке буде різним в українських регіонах, що відрізняються своїм економічним потенціалом, структурою господарства, ресурсозабезпеченістю і т.д.

Список використаної літератури

1. Соколова Т.М. Структура зайнятості та безробіття: проблеми та тенденції/ Т.М. Соколова // Україна: аспекти праці. – 2010. - №2. – С. – 7- 10.
2. Васильченко В.С. Державне регулювання зайнятості / В.С. Васильченко// Навч. посібник. – К.: КНЕУ. – 2003. – С. 10 – 20, 122 – 154, 171 .
3. Статистичні дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Колишня Л. М. Безробіття в умовах формування ринкових відносин / Л. М. Колишня // Україна: аспекти праці. - 2010. - № 6. - С. 9-11.
5. Петрова Т. Державна політика зайнятості населення: проблеми та напрями актуалізації. /Т. Петрова// Україна: аспекти праці. – 2005. – № 5. – С. 3 – 12.